

maradni megállapításaiban. Ennek köszönheti, hogy napi kritikáiban is jelentős súlya van a szavának. Talán csak a stílusában olykor-olykor felőlő magyartalanságot vehetnénk néha oda kifogás gyanánt, de újabb munkáiban ezt a hibáját már szinte teljesen kiforrtta.

Ybl széleshorizontú műveltsége egyaránt kiterjed úgy az építőművészetre, mint a szobrászatra és festészetre. Tán mégis a piktúra területén érzi magát legotthonosabban, noha a másik két nagy művészeti ágban is teljesen megbízhatunk ítéletében.

Ez a hármás irányú magvas felkészültség valósággal predestinálta arra a feladatra, amivel most a Pallas megbízta: tömör, összefogó előadásban egyszerre bemutatni e három nagy művészet utolsó félszázadi markáns eredményeit. Ybl Ervin szokott ambíciójával látott neki a feladatnak és körülbelül ötívnyi munkája keretében a legszerencsésebben oldotta azt meg. Érdekes és tartalmas bevezető-sorok után először az építőművészettel foglalkozik. Végigmegy mindazon eredmények során, melyeket az új építészet ötven esztendő alatt produkált. Megáll a mi fővárosunk, Francia-, Német- és Olaszország, valamint Anglia és a többi európai ország kőbe álmódott műremekei előtt és a fejlődéstörténeti vonalába illesztve bírálja, magyarázza az építőművészet modern alkotásait. Soraiból tudás, megértés és megértető készség sugárzik mindenütt.

A festészeti részben még mélyebbre hatol, itt van elemében. Különösen értékes az impresszionisták jellemzése. Látszik, hogy e tárgy igen közel áll a szerző lelkéhez. Búvárkodása itt a legeredményesebb, szava itt a legszínesebb, ítélete a legmélyenjáróbb. Az olvasó e fejezetben hiánytalanul képét kapja az utolsó félszázad pikturájának. Ybl figyelme a kis területen is minden jelentős mozzanatra kiterjed, felöleli e termékeny időszak minden eredményét és tanulságosan, plasztikus erővel tárja oda az érdeklődők elé. Tanulmányának magyar szelvénye tökéletes, hű kis tükre modern festészetünknek. Dióhéjban többet, világosabban nyujtani szinte nem is lehet.

A szobrászati részt is ilyen lelkiismeretes gondnal, tudással és körültekintéssel írta meg Ybl. Eltekint a mult messzi horizontjág és éles szem-

mel méri hozzá a jelent. A tanulmány e szakasza is nagyértékű, komoly munka.

Azok, akik a modern művészet utolsó évtizedeinek eredményeibe mélyebben óhajtanak bepillantani, keressve sem találhatnának megbízhatóbb kalauzt Ybl nemrégiben megjelent könyvénel.

Az értékes munkát szép illusztrációk hosszú sora egészíti ki szemléltetőleg.

Myn.

Zenei szemle.

Akácvirágzásra megelevenedett a haldokló zenei élet. Az énekes színházakban és a hangversenytermekben említésreméltó események zajlottak le. Itt járt *Jeriltza*, *Feinhals*, *Furtwängler* és *Reiner* Frigyes. Színvonalas zenei évadunk szép epilógussal zárult le.

Az Operaház jövő évi szerződöttesi tárgyalásait *Radnai* igazgató befejezte. Nem rajta múltott, ha nem kellő eredményeket. Két kiváló énekesünket, *Pataky* Kálmánt és *Székely* Mihályt a bécsi állami operaház magas fizetéssel elhódította tőlünk. *Pataky* elszerződöttese súlyos veszteség, mert ideálisan szép, egészséges lírai tenorját aligha lehet pótolni. A szerződöttesi tárgyalások sikerében két ok akadályozta az igazgatót. Az egyik, hogy nem adhatott csak egyéves szerződéseket, a másik, hogy a rendkívüli hangokat a szűk költségvetési keretek miatt nem tudta megfizetni. A külföld már hosszabb szerződéseket is ad s megfelelő együttes csak így tartható össze. Az évenkénti szerződöttesek heteken át érthető bizonytalankodásoknak teszik ki a tagokat, ami mindenestre a művészeti színvonal sülyedését okozza. Ezenfelül tíz-húsz éve működő érdemdús művészeket minden tizenkét hónapban újabb értékelés alá venni, nemcsak nyugtalanító, de igazságtalan is. A rendkívüli hangot kivételesen kell fizetni. Erre pedig a mostani költségvetési keretek módját nem adnak. Így nem vehető rossz néven, ha legjobbaink elfogadják az idegenből ajánlott kétszer-háromszor nagyobb gázsikat. Hiszen az énekes sohasem tudhatja, hogy a hangja meddig él. Amíg a hangja ragyog, addig kell sietnie öreg korát vagy rokkantságát biztosítani. Ezért például a régebbi időben az Operaház és a Nemzeti Színház tagjainak fizetése közötti különbség százszázalékos volt. Ma az ötvenszázalékos sem éri el.

Az Operaház külsőségeiben leg-
ragyogóbb estéi *Jeritza* vendégfel-
lépései voltak. Jeritza a modern opera-
játászás legkimagaslóbb művésznője.
Olyat tud, ami manapság énekes szín-
padon ritkaság: tökéletesen játszik
operát. Ezt az esztétikailag csaknem
lehetetlen műfajt életképpé tette.
Beigazolta, hogy a zene nem akadályozza
a színművészet eredményeit s
énekelve gyönyörűen és természetese-
sen lehet beszélni. A muzsika szublimis
világát úgy ömlesztí át drámai
színpadra, hogy sem a szó, sem a zene —
ez a tűz és víz — egy hajszálynit
sem szenved egymás rovására.
A ma egyedül elfogadható operajáték-
stílust ő teremtette meg. Talentumá-
nak csúcspontja: félelmetes erejű drá-
mai játéka. Félelmetes kitöréseiben
minden hangja, minden mozdulata
meglepetés. Olyan tökéletes színját-
szó, hogyha a hangját elveszítene,
akkor is a világ egyik legnagyobb
drámai színésznője maradna. A játék-
béli tökéletesség emeli őt mindenki
fölé, amely nagy ritkaság operaszín-
padon, ahol némi mimeléssel fel szok-
ták mondani a zenei leckét. Jeritza
mindig az egész partitúrát megjátssza.
A zenekar hangszíneit, a zenekar futá-
mait, trilláit, meglepő, elfinomult harmo-
niáit, sóhajtó, kítőró, gyöngyöző,
uszkáló hangjait. A hangja nagyská-
lájú, tündöklő, erős, fényes drámai
szoprán. Nem rendkívüli, de minden-
esetre értékes anyag. Énektudása nem
szédítő, torkának kincse nem éri fel
művészetének egyéb kvalitásait, de
ha gyöngébb és erős vonásaiból össze-
rakjuk Jeritzát — keresve sem talál-
juk párját.

Jeritza grandiózus művészetének
egyedülálló vonása, hogy annyi és
olyan különböző stílusú szerepre senki
nem képes, mint ő. Most is három ellen-
tétes hősnőt alakított. A *Tannhäuser*
Erzsébetjét, *Toscát* és *Salomé*t. A
szerelmébe belehaló, álmodozó, töré-
keny thüringiai királyleányt; a sze-
relmében vadvérű, gyilkoló olasz éne-
kesnőt és a féktelenvágyú, perverz,
a szenteket is elcsábítani akaró szíriai
királyleányt. Wagner, Puccini és
Strauss Richárd... Ki csinálja
utána?... És melyik volt a legszebb?
A feledhetetlen emlékek egyenrangúak.

Az Operaház második vendége, *Fein-
hals* Frigyes, a *Tosca* Scarpiáját éne-
kelte. A bajor királyi udvari kamara-
énekes régi dísze az operaszínpadnak.

A harmadik vendég *Reiner* Frigyes

volt. Reiner nálunk született, itt vé-
gezze zenei tanulmányait, majd Drez-
dában főzeneigazgatóként működött s
most a cincinnatii filharmonikus zene-
kar vezére. Jó muzsikuss, jó karmester,
de művészet felfűjt hírének a feléig
sem ér fel. Lehet, hogy Cincinnatiban
nincs, de nálunk akad több olyan, mint
ő és néhány különb is. A *Walkürt* és
*A nürnbergi mesterdalnokok*át vezé-
nyelte. Wagner operái stílusbelileg any-
nyira szabályozottak, hogy attól eltérni
nem lehet. Tehát abban újat sem igen
lehet adni. A tempók nem változtat-
hatók. A dinamika sem. A frazirozás
sem. Reiner újszerűt csak annyit adott,
hogy néhány mellékszólómat kiemelt.
Kerner István nagyszerű betanítása
után ugyan mi újat lehetett volna e két
partitúrából kihozni? Reiner taktus-
ütéseiben megtalálható-e a Kerner im-
pozáns művészhete, nyugalma és nagy-
vonalúsága? De azért — természetese-
sen — nagy sikere volt. A díchhimnu-
szok özönét, a szuperlatívuszokban zen-
gedező szavak minden virágát meg-
kapta a budapesti sajtótól. A vendég-
től nem illenék sajnálni. Éljen belőle
boldogan és sokáig — Cincinnatiban...

Háromévi pihentetés után feleleve-
nitették *Dohnányi* Ernő *Pierrette já-
tyola* című pantomimiját. Ennek a ze-
nés némajátéknak kedvessége, finom-
sága és értéke szerint állandóan mű-
soron kellene lennie. Az előadás pon-
gyola volt. Egy színpadi próba után
nem szabad ilyen kényestermészetű
művel előállani. A női főszerepet *Al-
mási* Sári játszotta. Több figyelemre-
méltó momentummal, de egy kissé
balerinás felfogással.

Kiváló baritonistánk, *Palló* Imre,
akit ezidén nélkülöznünk kellett, sze-
zónvégre visszajött. Csaknem egy évet
töltött tanulással Olaszországban ki-
tűnő mesterek keze alatt. Sokat fejlő-
dött. Éneklése kifejezőbb, színesebb és
biztosabb lett. Még erőben is növeke-
dett. *Palló* operaházi művészeink leg-
jobbainak sorában méltóképen foglal
helyet.

Nem szabad elfeledkeznünk *M. Né-
methy* Ella egyik új szerepéről, a *Salomé*-
ről. Tehetséges és szorgalmas művész-
nőnk minden új szerepével magasabbra
lép. Strauss Richárd rendkívül nehéz,
fárasztó partitúrájának bonyolult me-
lódikáját fölényes muzsikáltságával
könnyedén győzte. Érzéki, erőteljes
hangja két óra hosszat tartó folytonos
énekles után sem gyöngült. Alakítása
teljes illúziót keltő, nemes művészet

volt. Büszkén veheti birtokba új szerepét.

A legnagyobb magyar hőstenór, *Környey Béla*, síremléke javára az Operaház részben új szereposztásban adta elő a *Bánk bánt*. Mikor mint nagyúr (mert a legfőbb Nagy Úr zsmolya előtt akadt örök dolga) nem ő állott előttünk, zeniális nemzeti operánk szép előadása elhomályosult, mert az ő emlékezete zavarta itthagott társainak művészettel adózó nemes kegyeletét. *Környey* művészete olyan magaslaton állott, hogy a magyar tenoristák sorában nincs kívül összemérni, összehasonlítni. Szerepeinek hosszú sorából a *Bánk bán* jegyeneként emelkedett ki. Olyan alakítás, amelyet aranyküllős kocsin lehetett volna végighordozni a világon.

A címszerepet *Pilinszky Zsigmond* először énekelte. Dicséretreméltóan. Nagy elődje utólérhetetlen nagyurának nyomában járt. Jól játszott és igen szépen énekelt. Siegfried után *Bánk*: ezidén kitett magáért *Pilinszky*.

*

A *Filharmóniai Társaság* tizenkettedik és utolsó bérleti hangversenyét — régi szokásához híven — *Beethoven* szellemének szentelte. A *Kilencedik szimfóniát*, a zene Phidiásának *Zeusát* adták elő. A legfájdalmasabb s a legszomorúbb sorsú ember, *Beethoven*, megírta az öröm s a szeretet himnuszát. *Lelke* a szomorúság örvényéből szökött fel az emberszeretet égébe. *Sírja* szélén hordta össze a szimfóniák szimfóniájának kincseit, melynek oltárt épített az emberiség. Nagyobb felmagasztosultsággal teremtett művet nem ismer a művészettörténet. Csak ihletett karmester vezénylőpalcájának szabad hozzányulnia. *Dohnányi* Ernő tiszta művészlelke magába zárta *Beethoven*. Áhítattal szívta be minden kótáját. *Dirigálóbotja* nyomán nemes művészettel csendült fel a mesterek mesterének legcsodálatosabb műve.

A *Berlini Filharmóniai Zenekar* világhírű főzeneigazgatójának, *Furtwängler* Vilmosnak vezetésével évente ellátogat hozzánk. A kiváló művésztület csodálatos összjátékában mindig gyönyörködünk, mert tökéletesebb, kiegyenlítettebb zenekart alig lehet elképzelni. A nemes csapat élén *Furtwängler* olyan vezér, akinek karmesteri palcájára nemcsak a művészek, de talán még a hangszerek is esküsznek. *Furtwängler* a modern

orschester effektusainak oroszlanerejű bajnoka. A hangszertömegek félelmetes ura. Zenei mélység és objektivitás.

Az első hangverseny műsorából az *Eroicát* s a másodikéból *Csajkovszky* negyedik szimfóniáját emeljük ki.

*

A *Városi Színházban* *Lehár*-bemutató volt. A népszerű mester legújabb művét, a *Paganin*it hozták színre. Ha az operett történetében francia, angol és német stílust különböztetünk meg, *Lehár* a német stílus vezére. De azért francia finomság és angol szilajság kedveskedik érzelgős német romantikájába. Az operett új formanyelvét teremtette meg: a *Lehár*-stílust, mely annyira egyéni, hogy világszerte ismerik és megbecsülik. *Lehár* vezérkönyveit dallambeli invenció s ragyogó feldolgozás jellemzi. Melódikája nem mindig előkelő, szeret kedvezni a közönség fülének, de ahogy feltálat egy zenei gondolatot, a legdúsabban terített zenekari asztal pompáját tárja elének. Súlyos, nehéz selyemszövésű ez a zenekar, könnyed mintázatokkal. Színeit szeretjük, kifejezőerejét megbecsüljük. *Lehár* teuton lelkű zenész. Sokat dobol és cintányérozik. *Debussy* alighanem «bum-bum muzsikus»-nak nevezte volna. De mégis olyan formás, ügyes zárt zeneszámokat ír, olyan szívvel és tüzzel, ahogy ma az operettmezőn — senki. Példa rá a *Paganini* partitúrája is. Lüktet az egész, pedig ötvenhat éves ember írta. Egyik száma megkapóbb, mint a másik. Olyan pazar zeneiség zeng mindenikben, hogy észre sem veszi az ember a szöveget, a szavak és ének értelmét.

*

A figyelemreméltóbb szólóhangversenyek közül dr. *Molnár* Imre ária- és dalestjéről emlékezünk meg. Magyar zenetörténeti szempontból volt különösképen érdekes ez a hangverseny, mert a régi magyar népi és műdaloknak olyan csokrát nyújtotta felénk, amelyet gondos kutatás alapján nagyszerű magyar érzékkel és lebilincselő előadásával csak tőle várhatunk.

Hegedűseink közül *Budaházy-Fehér* Miklós játékát kell megdicséernünk. A fiatal művész, aki *Hubay* mester növendéke volt, sok értékes kvalitással rendelkezik. Technikája fejlett, tónusa színes, előadása, felfogása érdekes. Játékában nincs sodró lendület, de a gondosság, melegség és finomság

vonóját kiemeli az átlag hegedűművészek sorából.

Zongoraművészeink közül *iffj. Schletter* Jenőt dicsérik meg. A fiatal művész *Szendy* Árpád művészképzőjébe járt és mesterének nagy kvalitásaiból sokat elsajátított. Az erőteljes, életes zongorahangot, a finom, simogató piánót, az egyenletes fokozást, a tiszta frazirozást, a zavartalan pedál használatát, az ívelő futamtechnikát, az éles dallamvezetést s általában a zongora fölött való uralkodást. *Schletter* olyan tehetség, akinek útját és emelkedését figyelni kell és figyelni érdemes.

Minden magyar zenei értéket számontartva, a *Budai Zenekör*nek harmincéves fennállása alkalmából rendezett szép hangversenyét kell megkiemelnünk. A szerényen dolgozó zenekör művészi munkáját a három év-tizedes fordulónál örömmel köszöntjük s *Eisvogel* Ferenc igazgató-karnagy fáradhatatlan buzgalmát érdemes kultúrértékként könyveljük el.

Papp Viktor.

Prix Goncourt. Prix Femina. Magyarországon ma már úgy tanítják a szülőzenét, hogy minden év meghozza a maga új hegedű- vagy zongoravirtuózát. Senki sem csodálkozik az új koncertező kiváló technikáján, természetesen találjuk, hogy az nemcsak egyes kiváltságos tehetségek adománya. Valami hasonló történik ma Franciaországban a regényírás terén; gombamódra teremnek az új és jó regényírók, akik nagyszerűen tudnak írni, a nyelvnek virtuóza, a szerkesztésnek mesterei. Csak az az egy hibájuk, hogy nem az örökkévalóságnak írnak, hanem a háború óta módfelett megszaporodott olvasóközönségnek. Ma Franciaországban valóságos regénykonjunktúráról lehet beszélni és majdminden érett-ségiző iskolásdiákban él az ambíció, hogy megírja könyvét, amely egyszerre híres és vagyonos emberré teheti.

A közvetlen cél: valamelyik irodalmi díjat zsebrevágni azzal a hallatlan nagy jutalékkal együtt, amit egy megjutalmazott regény kiadása jelent. Alkalmom pedig van nem is egy, mert az irodalmi díjak erősen megszorodtak és nem valószerű, hogy valaha csökkenni fognak, mert ha a magánosok felhagynának is a mecénási allűrökkel, akkor a könyvkiadók gondoskodnának arról, hogy ez a kítűnő reklám valahogy meg ne szűnjék. Igaz, hogy a díjak tekintélyén eshetik olyasféle

csorba, mint az idei *Balzac-díjon*, melynek nemesszívú megalapítója azt a szenzációt követte el, hogy az első díjat odaiteltette két, már eddigelé is híres írónak: *Giraudoux*-nak, kit nemrégiben ismertettem a *Napkelet* olvasói előtt és *Baumann*-nak, kinek katolikus irányú és tragikus erejű regényei szintén előnyösen ismeretesek, míg a második díjjal szerényen önmaga silány próbálkozását koszorúztatta meg. Pedig ezeken az írói versenyeken a második díj sem megvetendő falat, tekintettel a nagy nyilvánosságra, mellyel a díjak kiosztása jár. A legtöbb esetben az összeköttetés dönt itt is és nem csodálkoznánk azon, ha egy még nemrégiben közöttünk időzött ifjú tanár-diplomata, ki az idei Prix Feminán már egy néhány szavazatot kapott dilettáns ügyekedeseiért, jövőre már valamelyik díjjal nagy íróvá koronáztatnék, akit mohón megvesz és olvas Európa és Amerika. Talán ép a *Revue de Paris*-ban előre hirdetett *Danube* című könyve, mely a Ritz-szállóban gyűjtött tapasztalatai alapján fogja Magyarországot, mint exotikumot a francia közönségnek újra bemutatni, számíthat erre a világsikerre. Mindenesetre szimptomatikusan eset volna, de azt hiszem, Magyarország nem fogja megköszönni.

A sok irodalmi díj között kétségtelenül a legjobban kiemelkedik a *Prix Goncourt* és a *Prix Femina-Vie Heureuse*.

A Goncourt-díjat az idén Maurice Genevoix *Raboliot*-ja nyerte el. Új, fiatal író, de régi irányú és tárgyalt jutalmazott ezzel a Goncourt-Akadémia *Raboliot* a regionalizmusnak nevezett szellemi mozgalom egyik legújabb gyöngye. A regionalisták a francia szellemi élet decentralizációjára törekedve, az egyes vidékek egyéni életét akarják művészileg kifejezni. Zola *Terre*-je parasztjainak valóságos állatiasságától megundorodva szellemet keresnek mindenütt, a talajban gyökerező, de elevenen élő lelket, erkölcsöt, melyek évszázadosak, történetiek, mint a talaj, melyből erednek. Elég régi mozgalom ez, már Georges Sand-nál lehet hasonló törekvéseket észlelni és csakugyan a romantika partikuláris szelleméből veszi eredetét. Ugyanannak a mozgalomnak késői hajtása ez, mely Magyarországon a népműzseti irányú irodalmat, Petőfi és Arany esztétikáját s a Provence-ban Mistral törekvéseit ihlette.

A *Raboliot* színhelye a Loire kanyarulatában fekvő solognei vidék. Gyönyörű erdős, dombos táj, ahol elsőrangú vadászterületek vannak és a vadorzás benne van a levegőben. Raboliot is vadorzó, mint minden paraszt ezen a vidéken, de ő a vadorzás misztikus rajongója, aki *l'art pour l'art* műveli ezt az izgalmas mesterséget. Ő a vidék lelki summája. És épen mert nagyobbstilú, mint a többi, gyűlik meg a baja a csendőrökkel, kik addig szorongatják a kezükből minduntalan kikikló Raboliot-t, míg lelkileg meg nem törik és egy végső elkeseredett gesztussal agyon nem üti a csendőrörmes-tert, ki ennyire juttatta.

Realista művészet ez. Az erdővidék népének és természetének hű leírása, a vadorzók nyelvének és a vidék patois-jának hűséges alkalmazása a «pittoresque» kedvéért, mindez nem új. Viszont romantikus irodalmi hagyomány az a misztikus áramlás, mely Raboliot-t, a vidék tipusemberét lelkileg egybeköti a természettel, a fűszállal, a fákkal, a csermellyel és az erdei vadakkal. Bársony István művészete ez Tömörkény lélekrajzával együtt, de energikusabb lendülettel, fiatalosabb vérkeringéssel. Goncourték csapásaiba jól beleillik az ideai laureatus, de új irodalmi formát nem tártak fel vele az ítélobírák. Mindössze egy jó könyvre hívták fel az olvasóközönség figyelmét s ez is valami. De úgy érezzük, mintha Maurice Genevoixnak nem sikerült volna túltenni Chateaubriant *La Brière*-jén, melyet pedig láthatólag szemmel tartott és amely a vidéki tájregények sorában az utóbbi évek legkitűnőbb alkotása.

A *Prix Femina-Vie Heureuse* kiosztása már nagyobb izgalmak között történt. Az utolsóelőtti szavazáson holt versenyben jutott be Joseph Delteil *Jeanne d'Arc*-ja és Thomas Raucat *L'honorable partie de campagne*-a. Végre is Delteil kapta meg a szótöbbséget.

A *Jeanne d'Arc* nem regény, hanem az orléánsi szűz életének újszerű felfogásban megírt regényes története. A nagy francia szent csodatörténete nem egy író foglalkoztatott már. Ismeretes például Anatole France történeti igényekkel fellépő kétkötetes monografiája, melyen azonban könnyen felismerhető a szépíró dilettáns szelleme. Anatole France ugyanazt tette az orléánsi szűzzel, amit Renan Jézussal; kiküszöbölt minden csodás

elemet, misztikumot, mindent, ami emberfölötti ebben a rendkívüli életben. Jeanne d'Arc nála nem az Ég küldöttje, minek ő hirdette magát, hanem egyike azon naiv, öncsaló nép-prófétáknak, amilyenek válságos időkben, mint a százéves háború alatt, nagy számban támadtak a nép között. Jeanne d'Arcnak *véletlenül* sikerült a vállalkozása, mert saját hivatásának hiedelme egybeesett az udvari intrikákkal s ezek csakugyan támadó háborúra irányultak. Az a család vádja ez, melyet Voltaire tanított minden misztikus törekvéssel szemben, csak a modern szkeptikus dilettáns ember elnéző megértésével enyhítve.

Delteil megfordítva állítja be Jeanne alakját, nem hűvös történetírói kritikával, hanem a költő naiv odaadásával éli át életének főbb fázisait. Azonban az is bizonyos, hogy Delteil Jeanneja sem askéta hanem piros-pozsgás, jól megtermett, egészséges parasztleány, kiben duzzad az erő, az élet és az egészséget lelkileg kifejező józanság. Józan szent Jeanne s ez még nagyobb csoda, mintha holdkóros misztikus lenne.

Delteil stílusának a dinamikus beleélés ad különös kifejező erőt; az íróban is túlteng az élet, mint hősnőjében s ezért időnként meg-megáll, hogy egy-egy lírikus himnuszban saját lendületének nyisson szelepet. A historizmust, a romantikának ezt a költőietlen örökségét elveti s szándékos anakronizmusával erről nyíltan is tanúságot tesz. Hogy mennyi szenvelgés van ebben a szándékos naivságban, az más kérdés. De tud-e a modern ember más módon eljutni a primitív életfelfogás intuícijához? Talán a józan historikust játszó A. France jobban megértette Jeanne d'Arcot, mint a rabelaisi erőtlő duzzadó tudatosan naiv Delteil?

Thomas Raucat, kinek *L'honorable partie de campagne*-a (Tiszteletreméltó kirándulás) oly sikerrel versengett Delteil *Jeanne d'Arc*-jával, a híres francia íróniának legújabb remeke. Azt mondják, aki írta, csak úgy a maga mulatságára fogott tollat és semmi kedve nincs a kiadók ostromának engedve, jó szituált kereskedői pozícióját a hivatásos íróéval felcserélni. Újra egy könyv, mely a titokzatos Japán akarja az európai gondolkodáshoz közelebb hozni. Csakhogy Raucat japánjai nem a Lengyel Menyhért romantikus világi konspirátorai, hanem kisebb méretű alakok, akik épen, mert kicsinyek,

naivak, történetileg, fajilag és kaszt-szerűen meghatározottak, alkothatják a gépezet módjára működő tökéletes államot, mely a világot sikereivel bámulatba ejtette. Nyugati ember, francia ember az ilyen egyéniség nélküli figurákhoz nem nyulhat másképp, mint csendes iróniával. Szellemes formát is választott Rauca: japáni benyomásainak közlésére: tárgya egy egyszerű kirándulás; egy svájci úr, néhány egyszerűbb származású japán nő és japán úr rándul ki Tokió környékén valamely előkelőbb mulatóhelyre; azonban a kirándulást az író magukkal a résztvevőkkel mondatja el monológ-szerűen. Minden analízisnél többet mond, ha egy kis részletet bemutatok ebből a különös utazásból. A gyanútlan idegent fogadó állomásfőnök beszél:

«Én Fuzsiszawa állomás főnöke vagyok. Az én hivatásom magasztos és minden reggel, mikor felébredek, megköszönöm öfelségének a császárnak, hogy rám bízta ezt a fontos és tiszteletreméltó terhet. Minden teheségemet és buzgóságomat ennek szenteltem. Elnyerem, azt hiszem, felebbvalóim meglegedését.

Azonban most egy tiszteletreméltó honfitársam olyan feladattal bízott meg, mely egészen kihozott a sodromból. Pedig hivatásomba vág. Arról van szó, hogy gondoskodjam egy tiszteletreméltó idegen utasról, aki valószínűleg a 79-es számú vonatból fog kiszállni és hogy a kíséretében levő hölgyekre különös tekintettel legyek.

Ez a tiszteletreméltó feladat nagyon súlyos és nagyon tág volt egymagam számára. Telefonáltam a falu rendőrfőnökének. Különben szoros kötelességem volt őt előre értesíteni egy idegen átutazásáról.

Öt perc múlva irodámban volt. Gyorsan tanácsot tartottunk. A rendőrfőnök úr igen nagyértékű ember, akit csodálok, de különösen mélyen tisztellek. A fontos probléma ez volt: «Hogyan kell fogadni a tiszteletreméltó utast?»

Telefon útján azonnal utasításokat kért a tokiói központi rendőrhivataltól, ahonnan nyomban megkapta a tiszte-

letreméltó idegen rendőrségi dossierja összefoglalásának bizalmas kivonatát.

Tekintettel a körülményekre és a foganatosítandó intézkedésekre, szótlanul átnyújtotta nekem a papírlapot. Mily nagyszerű megtiszteltetés! Sohasem mertem volna remélni, hogy valaha egy rendőrségi titokba beavassanak. Micsoda nemes jele ez a bizalomnak! Mekkora méltóság jutott ki nekem! Igen mélyen köszöntöttem és igen hosszan. Végre elolvastam és üzenetet, mely következőképp hangzott:

«Kiváló személyiség: A Népszövetség Társadalmi Erkölcs-Bizottságának rendkívüli megbízottja. Megkülönböztető jelek: asztalan készülöben egy tudományos munka a fedelesszárnyúakról. Megfigyelendő körülmények: 1. Van egy esperanto-szótára, mely nemzetközi nyelv. Következésképpen utánajárni, nincs-e a csitai szibériai köztársasággal összeköttetésben. 2. Szüntelen nőekkel lehet látni, minden alkalommal másokkal. Talán nyugtalanító feministapropagandával foglalkozik?»

Mindeddig e két pontban nincs terhelő bizonyíték.

Végkövetkeztetés: Tisztelettel kezelendő személyiség».

Mondanunk sem kell, hogy az életet élvező francia úrnak semmi sem kellemetlenebb, mint az a hivatalos fogadás, miben a tiszteletreméltó állomásfőnök úr részesíti s aki az ő tiszteletére még az ujságárust is haptákba állítja.

Az ironia mindenütt a dolgok mögött van, a szavakból és tettekből árad régi jó francia hagyomány szerint. S mikor megismertük ezeket a komikus figurákat, kik a kicsinyes formalizmus bálványozói, akár asszonyok, akár férfiak, akkor megértjük a köztünk járó japánok ajkán ülő hideg mosolyt — erről sok szó esik — titokzatosságukat és erejüket, de egyúttal a nyugati embertől teljesen elütő lelki világukat.

Rauca: szatírájából kiderül, hogy a nyugati kultúra mennyire felszínesen mázolódtott rá ezekre az ősidőktől meghatározott, fajilag megcsontosodott lelkekre.

Eckhardt Sándor.